

راهنمای بسته توسعه سواد خواندن

(ویژه اولیاء مدرسه ما)

توسعه سواد خواندن

سواد خواندن و فهم آن چه کودک می‌شنود و می‌خواند، یکی از مهارت‌های بنیادین در آموزش کودکان به‌شمار می‌رود. سواد خواندن دروازه ورود همه دانش‌ها به ذهن کودک است. کودک همواره تلاش می‌کند با خواندن کتاب داستان و ورود به فضای متن، با وقایع، زمینه، رویدادها، نتایج، شخصیت‌ها، احساسات و عقاید موجود در متن ارتباط برقرار کند و از زبان به کار رفته در متن لذت ببرد. خواندن کتاب داستان، برای کودکان این فرصت را فراهم می‌کند تا در معرض احساسات و موقعیت‌هایی قرار گیرد که تاکنون با آن‌ها مواجه نبوده است. با توجه به اهمیت این مهارت بنیادین و لزوم توسعه این مهارت بنیادین «طرح توسعه سواد خواندن با درون‌مایه آموزش ارزش‌های اخلاقی در بستر توجه به تفاوت‌های فردی» به عنوان یک برنامه ویژه در مدرسه ما اجرا می‌گردد. این طرح در قالب مجموعه‌ای از عناصر ده‌گانه بسته، در مدرسه اجرا می‌گردد. راهنمای ویژه اولیا شما را در اجرای بهتر این طرح در راستای توسعه سواد خواندن فرزندان یاری می‌کند. در این راهنما به بخش دانش‌آموزی این بسته شامل عناصر زیر اشاره می‌گردد.

کتاب داستان

کاربرگ
ارزشیابی

کارنمای بازخورد

تقدیرنامه

راهنمای ویژه
اولیا

با کتاب‌های داستان بسته توسعه سواد خواندن آشنا شویم

مجموعه شش‌گانه از کتاب‌های داستان برای هر پایه با رویکرد توسعه سواد خواندن متناسب با هر پایه تحصیلی طراحی و تولید شده است که در طول سال تحصیلی در اختیار فرزندان قرار می‌گیرد. این کتاب‌ها علاوه بر ایجاد تجربه جذاب مطالعه کتاب داستان و توسعه سواد خواندن فرزندان، افزایش توانمندی ادبی و گسترش دایره واژگان مرتبط با موضوع کتاب‌های درسی و یک ارزش اخلاقی اصلی و چند ارزش اخلاقی جانبی را دنبال می‌کنند. این کتاب‌ها متناسب با سن فرزندان و گستره دایره واژگان آنها توسط نویسندگان توانمند حوزه ادبیات کودک طراحی و تولید شده است. این کتاب‌ها با توجه به موضوع شامل یک یا چند داستان در یک کتاب می‌باشند.

داستان ۱- چهارم دبستان

قصه‌های هشت اون

ارزش اخلاقی اصلی: قدرشناسی

ارزش‌های جانبی: عزت نفس، تاب‌آوری

مهارت زندگی: خودآگاهی

جونگولمو

ارزش اخلاقی اصلی: سخت‌کوشی

ارزش‌های جانبی: برنامه‌ریزی، تاب‌آوری، تلاش

مهارت زندگی: بهداشت فردی

داستان ۲- چهارم دبستان

داستان ۳- چهارم دبستان

پریمه و دره‌ی پولک غول

ارزش اخلاقی اصلی: حقیقت‌جویی

ارزش‌های جانبی: کنجکاوی، تعالی‌جویی

مهارت زندگی: تلاش‌گری

یک مورچه، هزار گندم

ارزش اخلاقی اصلی: توکل

ارزش‌های جانبی: نوع‌دوستی، مهربانی

مهارت زندگی: تاب‌آوری

داستان ۴- چهارم دبستان

داستان ۵ - چهارم دبستان

آدامس نعنایی

ارزش اخلاقی اصلی: مسئولیت پذیری

ارزش‌های جانبی: مهربانی، گذشت و فداکاری

مهارت زندگی: رفتار با کودکان

آی ترسو

ارزش اخلاقی اصلی: شجاعت

ارزش‌های جانبی: مسئولیت پذیری، واقع بینی

مهارت زندگی: رواداری

داستان ۶ - چهارم دبستان

داستان ۱ - پنجم دبستان

رؤیای طالبی

ارزش اخلاقی اصلی: رازداری

ارزش‌های جانبی: خوش رویی، بخشش، صداقت

مهارت زندگی: زندگی گروهی

مولی و پیفی هیولا

ارزش اخلاقی اصلی: خانواده دوستی

ارزش‌های جانبی: وفای به عهد، دوستی

مهارت زندگی: زندگی در دنیای امروز

داستان ۲ - پنجم دبستان

داستان ۳ - پنجم دبستان

ماری و ماه جون

ارزش اخلاقی اصلی: مناعت طبع

ارزش‌های جانبی: مهربانی، یاری، بزرگ منشی

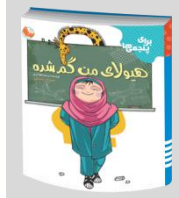
مهارت زندگی: رفتار با حیوانات

هیولای من گمشده

ارزش اخلاقی اصلی: عزت نفس

ارزش‌های جانبی: شجاعت، صداقت

مهارت زندگی: مدیریت فشار روانی و هیجان‌ها

داستان ۴ - پنجم دبستان

داستان ۵- پنجم دبستان

نقل‌های دکوری

ارزش اخلاقی اصلی: امانت‌داری

ارزش‌های جانبی: توکل، تلاش، فداکاری

مهارت زندگی: مثبت‌اندیشی

داستان ۶- پنجم دبستان

رازی که فاش شد

ارزش اخلاقی اصلی: سخاوت

ارزش‌های جانبی: بخشندگی، آبروداری

مهارت زندگی: کسب درآمد درست

داستان ۱- ششم دبستان

دختر ابری

ارزش اخلاقی اصلی: نوع‌دوستی

ارزش‌های جانبی: همکاری، دوستی

مهارت زندگی: دوست‌یابی

داستان ۲- ششم دبستان

جنگل آشیل پاشیل

ارزش اخلاقی اصلی: وفای به عهد

ارزش‌های جانبی: مهربانی

مهارت زندگی: تعارض و حل مسئله

داستان ۳- ششم دبستان

غول غولک‌خان قهرمان

ارزش اخلاقی اصلی: فداکاری

ارزش‌های جانبی: نوع‌دوستی

مهارت زندگی: مسئولیت اجتماعی

داستان ۴- ششم دبستان

دوچرخه لعنتی

ارزش اخلاقی اصلی: همکاری

ارزش‌های جانبی: صداقت

مهارت زندگی: تصمیم‌گیری

معمای غوک سرخ

ارزش اخلاقی اصلی: امیدواری

ارزش‌های جانبی: شادی، دوستی، بخشندگی

مهارت زندگی: رودررویی با بحران‌های زندگی

شیرینی مربایی

ارزش اخلاقی اصلی: صله رحم

ارزش‌های جانبی: دوستی، صمیمیت

مهارت زندگی: احترام به بزرگ‌ترها

چهارم این کتاب‌ها در بازه زمانی تقریباً ۵ هفته یک‌بار در اختیار فرزندان قرار گیرند. شما به عنوان ولی می‌توانید در خواندن کتاب با فرزند خود همراهی کنید.

ب- با برگه بازخوردگیری بسته توسعه سواد خواندن آشنا شویم

بعد از خواندن کتاب توسط فرزندان به منظور سنجش سطوح درک مطلب وی از محتوای متن داستان از هر کتاب ۸ سؤال در چهار سطح درک مطلب طراحی شده است تا با این برگه علاوه بر سنجش و ارزشیابی، میزان درک مطلب فرزندان بازخورد مناسب به اولیا ارائه گردد. سؤال‌های این برگه به صورت تشریحی طراحی

شده است و دانش‌آموز را در چهار فرایند درک مطلب تمرکز، استنباط، تفسیر و ارزیابی مورد سنجش قرار می‌دهد. اولیاء می‌توانند با نتایج حاصل از آن، سواد خواندن فرزندان را مورد ارزیابی قرار دهند. همچنان‌که می‌دانیم افراد از راه‌های مختلف به یک متن معنا می‌بخشند. مطالعه بین‌المللی پرلز که از دستاوردهای آن در طراحی این بسته استفاده شده، بر چهار فرایند اصلی درک مطلب استوار است

۱. تمرکز یا بازیابی اطلاعات (تمرکز)؛
۲. استنباط و نتیجه‌گیری مستقیم (استنباط)؛
۳. تفسیر و تلفیق اطلاعات و ایده‌ها (تفسیر)؛
۴. ارزیابی نقادانه محتوا و عناصر متن (ارزیابی).

در ورای این فرایندها، راهبردها و فرایندهای فراشناخت به فرد امکان می‌دهند تا درک و فهم خود را بررسی و رویکردهای خود را اصلاح کند. دانش و تجارب پیشین که فرد با خود به همراه می‌آورد، او را قادر به فهم زبان و درک متون و جهان می‌سازد و از آن طریق درک خود از موضوعات را تنظیم می‌کند. در سنجش پرلز برای طرح

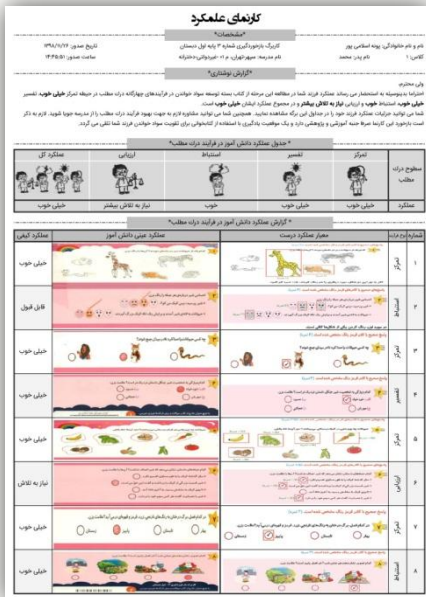
سؤالات درک مطلب از متن‌های کتاب‌ها بر چهار فرایند درک مطلب فوق تأکید می‌شود. در این ارزیابی، مجموعه‌ای از سؤالاتی که هر کدام به یک فرایند مربوط می‌شود، فرزندان را قادر می‌سازد تا توانایی‌ها و مهارت‌های خود را در معنا دادن به متون نوشتاری نشان دهند که در کارنامه‌ی عملکرد گزارش می‌شود.

ج- با کارنمای عملکرد بسته توسعه سواد خواندن آشنا شویم

با توجه به اهمیت ارائه بازخورد به اولیا و معلمان در سطوح چهارگانه فرایند درک مطلب و به منظور بازخورد برای سنجش میزان درک مطلب افزایش سطح فهم درک مطلب، بعد از کامل کردن برگه بازخوردگیری هر کتاب و کارنامه‌ی عملکرد همانند نمونه ارائه می‌گردد. این کارنامه شامل گزارش توصیفی از عملکرد فرزندان و در چهار سطح و گزارش نوشتاری به اولیا و همچنین پاسخ هر سؤال به همراه پاسخ درست و عملکرد فرزندان ارائه می‌شود تا از میزان درک مطلب فرزندان گزارش کاملی ارائه گردد. لازم به ذکر است این گزارش صرفاً جهت اطلاع اولیا صادر می‌گردد و نباید مبنای قضاوت و رقابت در فرزندان قرار گیرد.

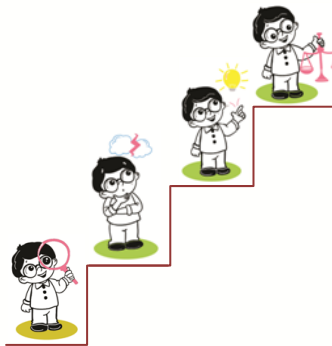
د- تقدیرنامه

علاوه بر کارنمای عملکرد، برای فرزندان که عملکرد «خیلی خوب»، «خوب» و «قابل قبول» در مطالعه و درک مطلب کتاب داستان داشته باشند تقدیرنامه‌ای به جهت یادبود و انگیزه‌بخشی بیشتر برای مطالعه ارائه می‌گردد.

سطوح درک مطلب فرزندان را افزایش دهیم

بعد از مشخص شدن نتایج عملکرد فرزندان در سطوح درک مطلب یکی از تقاضاهای اولیا درخواست راهکارهایی برای افزایش توانمندی درک مطلب فرزندان می‌باشد. در این راستا توصیه‌های زیر به صورت کلی برای افزایش درک مطلب به شرح زیر ارائه می‌گردد:

۱. مطالعه هرچه بیشتر کتاب‌های داستان؛
۲. مطالعه متن‌های روزنامه، مجله، صفحات وب و ...؛
۳. بازگو کردن کتاب‌های مطالعه شده به دیگران توسط فرزندان؛
۴. ضبط صدای فرزندان توسط ضبط و بازپخش آن؛
۵. خلاصه‌نویسی کتاب‌های خوانده شده؛
۶. طراحی چارچوب داستان در قالب زمان، مکان، رویدادها و شخصیت‌های داستان؛
۷. خلاصه کتاب‌ها در قالب یک نقاشی به منظور درک بهتر از داستان کتاب؛
۸. عضویت در کتابخانه مدرسه و محل.
۹. علاوه بر توصیه‌ها و پیشنهاداتی کلی فوق می‌توان برای چهار سطح درک مطلب پیشنهادی زیر را در خانه به کار بست.

الف- با کاربری این روش‌ها تمرکز فرزندان را افزایش دهیم

۱. برای فرزندان کتاب‌های داستانی خوانا و جذاب انتخاب کنید.
۲. کتاب داستان با صدای بلند توسط فرزندان خوانده شود.
۳. از فرزندان بخواهید زیر کلمات خاص مانند ضمیر، فعل و ... خط بکشد.
۴. از فرزندان بخواهید مکان و زمان‌های داستان را بنویسد.
۵. جمع‌خوانی توسط فرزندان در کلاس انجام شود.
۶. برگزاری کتاب‌خوانی مشترک. فرزندان بخشی از کتاب را بخواند.
۷. از فرزندان بخواهید تا رویدادهای داستان را به ترتیب بنویسد.
۸. از فرزندان بخواهید داستان را بازگویی کند.

ب- با کاربری این روش‌ها استنباط فرزندتان را افزایش دهیم

۱. از فرزندتان بخواهید چرایی رویدادهای داستان را بنویسد.
۲. از فرزندتان بخواهید به صورت دو نفره چرایی داستان‌ها را از هم بپرسد.
۳. از فرزندتان بخواهید رویدادهای داستان را به هم وصل کند.
۴. از فرزندتان بخواهید در حلقه‌های ادبی با هم درباره موضوع داستان گفت‌گو کند.
۵. از فرزندتان بخواهید مرجع ضمیرهای داستان را پیدا کند.
۶. از فرزندتان بخواهید از کتاب داستان چند سؤال با ماهیت چرایی طراحی کند.
۷. از فرزندتان بخواهید از کتاب داستان چند سؤال چگونگی طراحی کند.
۸. از فرزندتان بخواهید داستان را بازنویسی کند.

ج- با کاربری این روش‌ها تفسیر فرزندتان را افزایش دهیم

۱. از فرزندتان بخواهید بعد از لیست کردن رویدادهای داستان علت آنها را بنویسد.
۲. از فرزندتان بخواهید پیام داستان را بگوید یا بنویسد و بیان کند چرا به این نتیجه رسیده است.
۳. از فرزندتان بخواهید استعاره‌ها و اصطلاحات داستان را مشخص کند و بعد درباره آن بحث کند.
۴. از فرزندتان بخواهید برای مشکلات به وجود آمده در داستان راه‌حل ارائه دهد.
۵. از فرزندتان بخواهید رویداد داستان را عوض کند و بعد داستان را ادامه دهد.
۶. از فرزندتان بخواهید به صورت دوفره با یکدیگر درباره موضوعات پیشنهادی بالا بحث کند.
۷. از فرزندتان بخواهید مقایسه و مقابله، تحلیل، نتیجه‌گیری، کاربرد اطلاعات در دیگر زمینه‌ها و حل مسئله در متن داستان داشته باشد.
۸. از فرزندتان بخواهید دلایل ارائه شده در پیشنهادهای بالا در یک گفت‌وگو و مباحثه با دیگران ارائه نماید.

د- با کاربری این روش‌ها ارزیابی فرزندتان را افزایش دهیم

۱. از فرزندتان بخواهید بعد از خواندن کتاب یک نام دیگر برای کتاب پیشنهاد کند.
۲. از فرزندتان بخواهید به جای شخصیت‌های داستان، شخصیت‌های مورد علاقه خود را پیشنهاد و کتاب را بازنویسی کند.

۳. از فرزندان بخواهید لیستی از رفتارهای اخلاقی در داستان تهیه کنند و بگویند آیا با آن موافق هستند یا خیر.
۴. از فرزندان بخواهید خود را جای شخصیت‌های داستان بگذارند و بگویند اگر جای آن‌ها بود چه کار می‌کرد.
۵. از فرزندان بخواهید در کلاس بگویند این داستان چه اثری روی آن‌ها داشته است.
۶. از فرزندان بخواهید بعد از خواندن داستان بگویند آیا نویسنده در نوشتن داستان و رساندن پیام داستان موفق بوده است یا خیر.
۷. از فرزندان بخواهید بعد از خواندن داستان به این سؤال جواب دهند: آیا این داستان به درد جامعه می‌خورد یا خیر؟
۸. از فرزندان بخواهید این کتاب را آن‌گونه که دوست دارد بازنویسی کنند.

ارزش‌های اخلاقی در بسته

ارزش‌های اخلاقی نه تنها موضوع و مسئله نهاد آموزش و پرورش، بلکه دغدغه نهاد خانواده از یک سو و نهادهای اجتماعی و حاکمیتی کشور از سوی دیگر می‌باشد. به طور کل می‌توان روی این جمله تأکید کرد که تربیت انسان‌هایی با ارزش‌های اخلاقی، درخواست و تقاضای همه نهادهای یک جامعه است. افراد راستگو، دارای عزت نفس، درستکار، صرّفه‌جو، مهربان، مسئولیت‌پذیر و ... مورد تقاضا و پسند همه نهادهای یک جامعه است. همچنین این یک تقاضای

جهان‌شمول است که همه جوامع با تفاوت‌های فرهنگی-اجتماعی، در تلاش برای تربیت افرادی با ویژگی‌های اخلاقی مناسب و دارای فضایل اخلاقی هستند. در این بسته علاوه بر سنجش و توسعه سواد خواندن در فرایند کتابخوانی و درک مطلب فرزندان در هر کتاب، یک موضوع اخلاقی اصلی و چند موضوع اخلاقی جانبی به عنوان تم یا درون‌مایه کتاب طراحی شده است تا از این فرصت علاوه بر توسعه کتابخوانی به عنوان فرصتی برای توسعه ارزش‌های اخلاقی نیز استفاده گردد. درخت ارزش‌های این بسته در سه پایه به قرار زیر می‌باشد. اولیای عزیز می‌توانند برای توسعه ارزش‌های اخلاقی در فرزندان خود از تعریف نشانگرها و راهکارهای زیر استفاده کنند.

تعریف نشانگرها و راهکارها، ارتقاء هر ارزش اخلاقی اشاره شده در کتاب‌های داستان

پایه چهارم			
عنوان ارزش اخلاقی	تعریف	نشانگرها	راهکارها
 قدرشناسی	دانستن ارزش داشته‌های خود و دیگران و بیان آنها	خود را به خوبی می‌شناسد. همیشه تشکر می‌کند. مسائل کوچک را به خوبی می‌بیند. زحمات دیگران را درک می‌کند. به مناسبت‌های مختلف هدیه می‌خرد.	ویژگی‌های مثبت او را خاطرنشان کنید. با تشکر از کارهای کوچک قدرشناسی را به او یاد دهید. از پدر و مادر خود تشکر کنید. خدایان را دائماً شکرگذار باشید. به مناسبت‌های مختلف برای دیگران هدیه بخرید.
 سخت‌کوشی	تکرار و تلاش و تمرین برای رسیدن به هدف	صبح‌ها زود از خواب بیدار می‌شود. خیلی مطالعه می‌کند و درس می‌خواند. تا تکالیفش را انجام نداده شام نمی‌خورد. آرزوهای بزرگی دارد. کارها را جدی می‌گیرد و خوب انجام می‌دهد.	از حمایت و یاری رساندن به او دست بردارید. نقش یک فرد دلگرم‌کننده و امیدبخش را برایش ایفا کنید. به تلاش و کوشش او ارج نهید. برای نجات او از موقعیت دشوار شتاب نکنید. از او تعهد بخواهید.
 حقیقت‌جویی	تلاش برای کشف سوالات	دائماً سؤال می‌پرسد. به دنبال خواندن کتاب است. علاقه به جستجو در فضای مجازی دارد. از بحث‌های خود در مدرسه تعریف می‌کند. به دانشمندان علاقه‌مند است.	برای فرزندان کتاب بخرید. او را به موزه و نمایشگاه ببرید. با او بحث‌های علمی کنید. به سوالات او با دقت گوش کنید. از دانشمندان و عالمان به نیکی یاد کنید.
 توکل	اعتماد و باور به خداوند در انجام کارها	دائماً از دیگران تشکر می‌کند. در مراسم‌های مذهبی شرکت می‌کند. احکام مذهبی فردی خود را به جا می‌آورد. دائماً از خداوند شکرگذار است. همیشه خندان و مثبت است.	در کلمات خود از خداوند تشکر کنید. او را به مراسم‌های مذهبی ببرید. احکام مذهبی خود را در حضور او انجام دهید. درباره جهان و آفریدگار آن در خانه صحبت کنید. جملات مثبت و امیدوارانه به کار ببرید.
 مسئولیت‌پذیری	پیش‌قدم شدن برای حل مشکلات دیگران	دیگران را دوست دارد. از کمک به دیگران لذت می‌برد. کار گروهی را دوست دارد. از کمک به دیگران چشم‌داشتی ندارد. از ناراحتی دیگران ناراحت می‌شود.	با همسایه‌های خود ارتباط داشته باشید. از کمک به دیگران چشم‌داشت نداشته باشید. به خانه سالمندان سر بزنید. در یک خیریه عضو باشید. در برابر چشم کودکان به فقر کمک کنید.
 شجاعت	غلبه بر ترس در انجام کارها	در کارها پیش قدم است. روحیه بی‌پروایی دارد. سخت تلاش‌گر است. به خود تسلط دارد. هیجان را دوست دارد.	او را به بازی‌ها و فعالیت‌های هیجانی ببرید. از افراد شجاع به نیکی یاد کنید. از افراد سخت‌کوش به نیکی صحبت کنید. او را در موقعیت صبر و تاب‌آوری قرار دهید. از خاطرات شجاعانه خود برای او تعریف کنید.

پایه پنجم			
عنوان ارزش اخلاقی	تعریف	نشانه‌ها	راهکارها
 رازداری	تعهد در عدم افشای مسائل شخصی دیگران	عموماً کم حرف است. طبقه‌بندی شده صحبت می‌کند. از پشت سر دیگران حرف زدن خوشش نمی‌آید. به قول‌های خود عمل می‌کند. از افشای مسائل شخصی دیگران بدش می‌آید.	در خانه طبقه‌بندی شده صحبت کنید. مزایای رازداری را در بحث‌های خانوادگی مورد بحث قرار دهید. انسان‌های رازدار را تحسین کنید. بعضی از رازهای خود را با او در میان بگذارید. از او بخواهید بعضی از رازهای شما را به کسی نگوید.
 خانواده‌دوستی	ترجیح اعضای خانواده و احترام به آن‌ها	به حرف پدر و مادر خود گوش می‌کند. خواهر و برادر خود را دوست دارد. دوست دارد با خانواده به مسافرت برود. دوست دارد زحمات پدر و مادر را جبران کند. در کارهای خانه به پدر و مادر کمک می‌کند.	به پدر و مادر خود احترام بگذارید. با خانواده به مسافرت بروید. در خانه با اعضای خانواده زیاد صحبت کنید. صله رحم و دیدار اقوام را مهم تلقی کنید. درباره اجداد و گذشته خود در خانه صحبت کنید.
 مناعت طبع	بی‌نیازی به پیرامون و خویشنداری	توانمندی‌های خود را می‌شناسد. از کمک به دیگران لذت می‌برد. پرتلاش و پرجاکار است. کمی مغرور به نظر می‌رسد. در صورت دعوت جایی می‌رود.	بدون چشم‌داشت به دیگران کمک کنید. در زندگی قناعت پیشه کنید. به دیگران کمک کنید. از افراد مستغنی به نیکی یاد کنید. کمتر صحبت کنید.
 عزت نفس	ارج نهادن به ارزش‌ها و توانایی‌های خود	توانایی‌های خود را می‌شناسد. خانواده خود را دوست دارد. برای خود ارزش قائل است. هر کار ساده و کوچکی را انجام نمی‌دهد. به خود اعتماد و باور دارد.	به اعضای خانواده احترام بگذارید. از گذشته خانوادگی خود به نیکی یاد کنید. توانمندی‌های او را به او گوشزد کنید. میزان ارزشمندی او را برای خانواده گوشزد کنید. موفقیت‌های او را تحسین کنید.
 امانت‌داری	نگهداشت اموال و اسرار مردم	از وسایل خود به خوبی نگهداری می‌کند. از وسایل مردم به خوبی نگهداری می‌کند. وسایل دیگران را به موقع به صاحبش برمی‌گرداند. اموال عمومی را به خوبی محافظت می‌کند. مسائل شخصی دیگران را بازگو نمی‌کند.	به اموال عمومی احترام بگذارید. در آپارتمان اموال مشترک را به درستی استفاده کنید. درباره امانت‌داری و مزایای آن در خانه صحبت کنید. افراد امانت‌دار را تحسین کنید. مسائل شخصی مردم را بازگو نکنید.
 سخاوت	بخشیدن دارایی و داشته‌های خود به دیگران	از کمک به دیگران لذت می‌برد. با بچه‌های کوچک‌تر بازی می‌کند. غذا و خوردنی خود را با دیگران تقسیم می‌کند. در کارهای خیر پیش‌قدم است. به فقرا کمک می‌کند.	به دیگران کمک کنید. وسایل و ابزار خود را در اختیار دیگران بگذارید. دائماً در حضور دانش آموز صدقه دهید. در یک خیریه عضو شوید. افراد سخاوتمند را تحسین کنید.

پایه ششم			
عنوان ارزش اخلاقی	تعریف	نشانه‌ها	راهکارها
 نوع دوستی	از خودگذشتگی به خاطر دیگران	- خود را به جای دیگران می‌گذارد. - به بدبختی‌های دیگران نمی‌خندد. - انجام هر کاری برای کمک به دیگران - پذیرفتن اشتباهات با خوش‌روئی - کمک به دیگران بدون چشم‌داشت	- بدون هیچ قید و شرطی به فرزند خود عشق بورزید. - همدردی را به او آموزش دهید. - عواقب و نتایج کارهایش را در نظر بگیرید. - به دیگران کمک کنید. - سخاوتمند و بخشنده باشید.
 وفای به عهد	انجام تعهدها به موقع	- از قبل برنامه‌ریزی می‌کند. - به قول‌هایش عمل می‌کند. - به موقع به مدرسه می‌رود. - از بی‌نظمی بدش می‌آید. - افراد خوش‌قول را دوست دارد.	- در خانه خوش‌قول باشید. - به موقع به مهمانی بروید. - در خانه برنامه داشته باشید. - داستان‌هایی درباره وفای به عهد در خله تعریف کنید - افراد خوش‌قول را تحسین کنید.
 فداکاری	ترجیح دیگران نسبت به خود	- دیگران را دوست دارد. - غذا و وسایل خود را با دیگران تقسیم می‌کند. - دیگران را به خود ترجیح می‌دهد. - از ناراحتی دیگران ناراحت می‌شود. - مسائل اجتماعی برای او مهم است.	- هرازگاهی غذا و نذری‌های خود را به همسایه‌ها بدهید. - زندگی افراد فداکار را برای فرزند خود تعریف کنید. - شغل‌هایی که فداکاری در آن نمود دارد تعریف کنید - از پدر و مادر و معلمان خود که فداکاری نموده‌اند، همواره یاد کنید. - دلایل ارزشمندی فداکاری را در خانه بحث کنید.
 همکاری	مشارکت با دیگران برای رسیدن به یک هدف مشترک	- در کارهای گروهی پیش‌قدم است. - دوستان زیادی دارد. - از بودن در جمع دیگران لذت می‌برد. - دوست دارد رئیس گروه باشد. - مسابقات گروهی را دوست دارد.	- مسافرت‌های گروهی ترتیب دهید. - کارهای خانه را بین اعضای خانه تقسیم کنید. - در یک باشگاه ورزشی عضو شوید. - رفت‌وآمد با اقوام را توسعه دهید. - او را به فعالیت‌های اجتماعی توصیه کنید.
 امیدواری	داشتن روحیه مثبت در دشواری‌های زندگی	- همیشه لبخند می‌زند. - به‌ندرت عصبانی می‌شود. - بیشتر تلاش می‌کند. - به دیگران روحیه می‌دهد. - تحمل و تاب‌آوری زیادی دارد.	- در خانه جملات مثبت به کار ببرید. - نکات مثبت کار او را بیان کنید. - از اتفاقات مثبتی که ممکن است پیش بیاید، صحبت کنید. - به خداوند توکل کنید. - به صبر و تحمل توصیه کنید.
 صله رحم	احترام و ارتباط دائم با اقوام	- پدربزرگ و مادربزرگ خود را دوست دارد. - در جلسات خانوادگی فعال است. - مسافرت‌های خانوادگی را دوست دارد. - تعطیلات را دوست دارد. - دوست دارد با اقوام تلفنی صحبت کند.	- همراه با فرزند خود به دیدار اقوام دور و نزدیک بروید. - جلوی فرزند خود به پدر و مادر خود زنگ بزنید. - در مراسم شادی و عزای اقوام شرکت کنید. - به دیدار اقوام بیمار خود بروید. - از مزایای صله رحم در خانه بحث کنید.

توسعه هوش هیجانی با این بسته

در این بسته علاوه بر رویکرد توسعه سواد خواندن با تم ارزش‌های اخلاقی، توسعه هوش هیجانی فرزندان با توجه به نظریه هوش هیجانی نیز مد نظر بوده است. در این راستا به توضیح مختصری درباره هوش هیجانی می‌پردازیم و سپس با معرفی هیجان‌های پایه پیشنهاداتی را برای ارتقاء هوش هیجانی ارائه می‌نماییم. بالا بودن هوش هیجانی باعث می‌شود کودکان متوجه احساسات دیگران باشند و بتوانند آن‌ها را درک کنند. بنابراین، می‌توانند دوست خوبی برای همسالانشان باشند. معمولاً شخصیت محبوب و دوست‌داشتنی‌ای می‌شوند. هوش هیجانی به کودکان این اجازه را می‌دهد تا به خوبی صحبت‌های دیگران را بشنوند، نقطه نظرات آن‌ها را درک کنند، در صورت انتقاد ناراحتی زیادی نشان ندهند. همچنین می‌توانند در مواقع بحرانی خود را مدیریت کرده و کنترل اوضاع را به دست بگیرند. با توجه به اهمیت هوش هیجانی در موقعیت دانش‌آموزان، لزوم توجه به آن در فرایند یاددهی و یادگیری دوچندان می‌باشد. در این بسته که با رویکرد توسعه سواد خواندن و توجه به ارزش‌های اخلاقی آماده شده است، تلاش شده با رویکرد آموزش و تربیت چندساحتی به نظریه‌های هوش هیجانی نیز توجه گردد.

نظریه هوش هیجانی که با فعالیت‌های دانیل گلمن در جهان بسط و توسعه پیدا کرد، در چهار مؤلفه بیان می‌گردد که در شکل روبه‌رو مشاهده می‌کنید. آشنایی با هیجانات از طریق محتوای کتاب‌های داستان، دانش‌آموزان را در شناخت هیجانات خود به منظور موفقیت بیشتری یاری می‌کند. همچنان که می‌دانیم احساسات و هیجان‌های متفاوتی وجود دارند که بر نحوه چگونگی زندگی ما و تعاملی که با

دیگران داریم تأثیر می‌گذارند. در این بسته به جهت توسعه هوش هیجانی کودکان ۱۵ توصیه برای اولیا ارائه می‌گردد.

راهکارهای زیر را برای توسعه هوش هیجانی به اولیای دانش‌آموزان

۱. با هیجانات فرزند خود آشنا شوید

اولین گام برای پرورش هوش هیجانی کودک، آگاهی و تأیید هیجانات کودک است. والدین باید بدانند که هیجانات و احساسات کودک می‌تواند متفاوت از هیجانات و احساسات والدین باشد و با کلمات خاص خود و رفتارهای ویژه آن را بیان نمی‌کنند و بعضی اوقات آن را بیان کنند و یا شاید قادر به بیان آن هم نباشند. در

درجه اول، گوش دادن صمیمانه به حرف‌های کودک کمک می‌کند تا احساس‌های او را دریابیم. ولی هروقت دیدید کودک شما ناراحت است و شما دلیل آن را نمی‌دانید، باید، به کل روند زندگی کودک نگاهی بیندازید. کودکان احساسات خود را در قالب بازی‌های خود آشکار می‌کنند. با توجه کردن به بازی‌های کودکان، می‌توان احساسات آنها را در قبال عروسک‌شان و اسباب‌بازی‌های مختلف درک کرد. کودکان معمولاً احساسات غم و ترس خود را نسبت به موضوعاتی چون مرگ، رها شدن، بیماری و آسیب‌دیدگی، در بازی‌های خود اظهار می‌کنند. شما می‌توانید از این فرصت با هیجانات فرزندتان آشنا شوید.

۲. هیجانات را فرصتی به‌منزله صمیمیت و آموزش بیشتر تلقی کنید

دومین گام پرورش هوش هیجانی کودک، در نظر گرفتن هیجانات ترس، خشم و نفرت در او به‌عنوان فرصتی برای آموزش نحوه مواجهه با بحران‌ها و مشکلات زندگی می‌باشد. تا زمانی که کودک هیجانات منفی را احساس و ابراز نکند، والدین فرصتی برای آموزش خودآرام‌سازی و مهارت‌های کنترل هیجان نخواهند داشت. از سویی دیگر، کودکان در حین احساسات ناخوشایند، نیاز بیشتری به همدلی والدین خود دارند و این زمان‌ها فرصت مغتنمی برای نزدیک شدن بیشتر والدین با کودک است.

۳. همدلانه به حرف‌های فرزندمان گوش کنیم و احساسات او را تأیید کنیم

سومین گام پرورش هوش هیجانی کودک، گوش کردن همدلانه به اوست. در این مرحله لازم است علاوه بر گوش کردن دقیق به حرف‌های کودک، احساسات او را تأیید کنیم و نشان دهیم که احساسات او اهمیت دارد. برای گوش کردن به حرف‌های کودک، کنار او به آرامی بنشینید و تمام توجه خود را به او بدهید و به او نشان دهید که مایلید وقت خود را برای او اختصاص دهید. در حین گوش دادن به او، با موبایل خود بازی نکنید و یا یک گوش خود را به اخبار نسپارید.

آموزش مهارت همدلی در کودکان بسیار تعیین کننده است. ما به‌دنبال تربیت کودکانی خودخواه و بی‌تفاوت به سرنوشت دیگران نیستیم. دنیا نیازمند افرادی است که برای اصلاح و تغییر آن، از خود گذشتگی و فداکاری می‌کنند و این امر از طریق آموزش مهارت همدلی در کودکان ایجاد می‌شود.

۴. با نام‌گذاری بر احساسات کودک دایره واژگانی او را به جهت شناخت و بیان احساسات توسعه دهیم

چهارمین گام پرورش هوش هیجانی کودک، نام‌گذاری احساسات اوست. در این مرحله لازم است به کودکان کمک کنیم تا احساسات خود را نام‌گذاری کنند. نام‌گذاری کمک می‌کند تا کودک، احساسات درهم و برهم و گاه‌ترسناک خود را در قالب کلمات درآورد و به این ترتیب، احساس تسلط بیشتری بر احساسات خود داشته باشد. نام‌گذاری در عین حال کمک می‌کند تا کودک بیاموزد که می‌تواند از طریق کلمات، تمام احساس خود

را به والدین و اطرافیان خود منتقل کند و نیازی به قشق، گریه و جنگ و دعوا نمی‌باشد. این مشکلی است که اکثر بزرگسالان با آن دست به گریبان‌اند. آنها توانایی بیان احساسات خویش را با کلمات نداشته و با خشونت‌ورزی قصد ابراز ناراحتی خود را دارند. گاهی نیز افراد در مواقع ناراحتی کاملاً ساکت می‌شوند و نمی‌توانند احساسات درونی خویش را ابراز کنند. هر دو نشان از فقدان پرورش هوش هیجانی کودک در زمان کودکی است.

لازم است کودک به‌غیر از احساسات غم، شادی، خشم، شرم و ترس، با احساسات دیگری که از نظر شدت در بین این احساسات قرار دارد نیز آشنا شود. به‌طور مثال، احساساتی مانند هیجان‌زده، عصبی، تحریک‌پذیر، بی‌قرار و... هر چه تعداد واژگان کودک بیشتر باشد، او بهتر می‌تواند احساسات خود را شناسایی و درک کند و به این واسطه، کنترل بیشتری بر آنها نیز خواهد داشت. خواندن کتاب‌های داستان و مشخص کردن هیجانات شخصیت‌ها نقش مهمی در نام‌گذاری هیجانات دارد.

۵. با تعیین چارچوب، قانون و حدود برای رفتارهای فرزندمان، به او برای حل مشکل کمک کنیم

پنجمین گام پرورش هوش هیجانی کودک از نظر جان گاتمن^۱، تعیین حد برای رفتار کودک، حد از سوی والدین است تا به کودک نشان دهد که اگرچه داشتن هر احساسی از جمله خشم، نفرت، حسادت، ترس و... مجاز است، ولیکن انجام هر رفتاری از سوی والدین پذیرفته شده نمی‌باشد. برای مثال، وقتی مادر با احساس نفرت کودک از برادرش همدلی می‌کند و آن را نادرست نمی‌داند، ولیکن به او یادآور می‌شود که حق ندارد برادرش را بزند و یا اسباب‌بازی او را بشکند. سپس والد با همفکری کودک به راه‌های جایگزینی برای رویارویی با احساس‌های منفی فکر می‌کنند. مادر از کودک سوال می‌کند که چه کار دیگری به‌جای زدن می‌توانی انجام بدهی. حدود و قوانینی را که برای کودک تعیین می‌کنیم، باید روشن باشد و آن را نه یک‌بار، بلکه چندین بار در طول زمان متذکر شویم. ضمن آنکه باید دلایل قوانین را برای کودک توضیح بدهیم. به همراه کودک به راه‌حل‌های مختلف حل مسئله بیندیشید، ولی حواستان باشد تا جلوی وسوسه پاسخ دادن یک‌جانبه‌ی خودتان را بگیرید و منتظر بمانید تا کودک، خود، راه‌حل‌هایش را ارائه کند. در این مرحله بهتر است به‌همراه کودک به نتایج هر تصمیم بیندیشیم.

۶. بیش از همه خودمان آرام باشیم

اضطراب خودتان را کاهش دهید. هری استاک سالیوان^۱، نظریه‌ای مبنی بر به ارث بردن اضطراب از والدین را ارائه کرده است. تحقیقات نشان می‌دهد که تماس لمسی والدین، صدا و حتی حرکات آن‌ها می‌تواند اضطراب نوزاد را کاهش یا افزایش دهد. چه برسد به رفتارهای هیجانی در حضور فرزندمان. فرزندان علاوه بر ژن والدین، رفتارهای آنها را هم تقلید می‌کنند.

۷. توانایی حل مسئله را توسعه دهید

به فرزندتان بیاموزید که چگونه مشکلات را حل کند. گاهی وقت‌ها، زمانی که کودکان احساس کنند درک می‌شوند، راحت‌تر می‌توانند مشکلاتشان را قبول و هم‌چنین حل کنند؛ البته زمان‌هایی هست که آن‌ها برای این کار، به کمک والدین خود نیز نیاز دارند. بهترین کار این است که صبر کنید تا آن‌ها، خودشان برای حل مشکلات، سراغ‌تان بیایند و کمک بخواهند.

۸. آرامش داشتن را به کودک بیاموزید

به او یاد بدهید که چگونه خودش را تسکین دهد و آرام کند. کودک، معنای آرامش بخشیدن را از والدین می‌آموزد و یاد می‌گیرد که چگونه نیازهای خود را کنترل کند و در زندگی، چگونه خود را در برابر مشکلات، آرام نگه دارد.

۹. همواره فرزندتان را تأیید کنید

احساسات فرزندتان را بپذیرید و آن را تأیید کنید. به او بگویید که نمی‌تواند احساساتش را انتخاب کند، اما باید یاد بگیرد که با آن احساسات، چه کار کند و چگونه آن‌ها را بروز دهد. به او حق بدهید. بگویید او را درک می‌کنید ولی باید بتوانند صبور باشند، تاب بیاورند و مشکل را حل کنند.

۱۰. با فرزندتان همدردی کنید

با او همدردی کنید. زمانی که برای احساس ناراحتی یا عصبانیت فرزند خود، نمی‌توانید کاری انجام دهید، بهترین کار، همدردی با اوست. انسان‌ها، وقتی بدانند کسی هست که آن‌ها را درک کند، راحت‌تر، با مشکلات احساسی خود، کنار می‌آیند. همدردی کردن، به کودک کمک می‌کند که متوجه شود زندگی، احساسی خطرناک یا شرم‌آور نیست و همه، در زندگی‌شان، با احساسات مختلف، درگیر هستند. هم‌چنین او، همدردی کردن با دیگران را یاد می‌گیرد. شما می‌توانید از این جمله‌ها هم کمک بگیرید: «می‌دانم که سخت است بازی کردن را تمام کنی و بیایی با هم شام بخوریم، اما الان، زمان شام خوردن است».

۱۱. مواظب باشید فرزندان را تحقیر نکنید

به او اجازه دهید احساساتش را بیان کند. به جای نادیده گرفتن یا تحقیر کردن احساسات فرزندان، به او اجازه دهید آن‌ها را بیان کند؛ برای مثال، به او نگوید «یک زخم به این کوچکی که درد ندارد». با او، طوری رفتار کنید که بتواند احساساتش را برای تان بازگو کند. نادیده گرفتن خشم و ناراحتی او، سبب نمی‌شود آن‌ها را فراموش کند، بلکه باعث می‌شود احساساتش را درون خود بریزد. این احساسات، نابود نمی‌شوند و دنبال راهی برای بروز می‌گردند و ممکن است خود را به صورت کابوس نشان دهند.

۱۲. برای فرزند خود الگو باشید

بهترین الگو برای آن‌ها باشید. کودکان، چیزهایی را که می‌بینند، انجام می‌دهند. بنابراین یک الگوی کامل برای او باشید. آیا شما، وقتی عصبانی هستید، کسی را کتک می‌زنید؟ آیا می‌توانید هنگام جروبخت، آرامش خود را حفظ کنید؟ آیا با دیگران، احساس هم‌دردی می‌کنید؟ همه این کارها را نیز او، از شما می‌آموزد.

۱۳. از احساسات خود نزد فرزندان صحبت کنید

زمانی برای سرگرمی و شناخت احساسات، در نظر بگیرید. یادتان باشد که کتاب‌ها و فیلم‌ها، فقط برای سرگرمی نیستند. هنگامی که با کودکان، کتابی را می‌خوانید یا فیلمی را تماشا می‌کنید، از او، در مورد اتفاقاتی که در کتاب رخ داده و شخصیت‌ها، سوال کنید و درباره چیستی و چرایی این احساسات با او گفتگو کنید.

۱۴. از فرزند خود بخواهید تا بنویسد

برای نوشتن باید فکر کرد اما تنها شرط لازم نیست. برای نوشتن باید هیجانات و احساسات را تبدیل به کلمه کرد و بعد تبدیل به انشاء. به عبارت دیگر نوشتن علاوه بر توسعه فکر کردن کودکان به آنها کمک می‌کند تا هیجانات را طبقه‌بندی و در قالب نوشته بیان کنند.

۱۵. دایره واژگانی هیجانی فرزندان را توسعه دهید

برای برقراری ارتباط بهتر و دقیق‌تر واژگان زیادی برای بیان احساسات و هیجانات وجود دارد که می‌توانید در گفتگو با فرزندان از آنها استفاده کنید و تفاوت آنها را برای او بیان کنید. آنگاه فرزندان به جای یک جعبه مداد رنگی ۶ رنگ می‌تواند از یک جعبه مداد رنگی ۲۴ رنگ برای بیان احساسات خود استفاده کند. این توسعه واژگان از طریق گفتگو و خواندن کتاب داستان امکان‌پذیر می‌باشد.